

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационния труд за присъждане на научната степен „доктор“
в Област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“
3.8 „Икономика“, научна специалност: Световно стопанство и международни
икономически отношения

Изготвил становището: проф. д-р МАРИАНА МАТЕЕВА ПЕТРОВА,
доцент по 3.8 Икономика (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“),
професор по Икономика и управление (ИСМА)

Автор на дисертационния труд: МАРГАРИТА ЕВГЕНИЕВА МИХАЙЛОВА

**Тема на дисертационния труд: ПРОЦЕСЪТ НА ПРИДОБИВАНЕ НА ЗНАНИЕ В
ГЛОБАЛНО СЪЗДАДЕНАТА ФИРМА**

Становището е изгответо на основание на решение от заседание на научно жури (Протокол 1/08.07.2019 г.), формирано със Заповед № 545/01.07.2019 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

1. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд се състои от увод, изложение в три глави, заключение, списък на използваната литература (209 литературни и Интернет източници) и 2 приложения. Общий обем от 186 страници съдържа основен авторски текст, включващ 6 фигури и 11 таблици. Броят на публикациите по темата е 4.

Обектът и предметът на изследването са ясно и поотделно дефинирани: **обект** на изследване глобално създадената фирма, **предмет** на изследване е процесът на придобиване на знание в глобално създадената фирма.

Основната **цел** на изследването е да се проучи и анализира процесът на придобиване на знание в глобално създадената фирма.

Дисертационният труд, представен от **Маргарита Евгениева Михайлова** съответства на изискванията на Правилника за прилагане на ЗРАС в СА „Д. А. Ценов“. Представената разработка е оригинална.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертацията е посветена на изключително актуален проблем, свързан с ранната и ускорена интернационализация на съвременните стопански единици.

Поставената цел е значима за икономическата система предвид възможностите, които глобално създадените фирми предоставят за икономическо развитие в национален и наднационален мащаб посредством създаването на нови услуги, продукти и иновативни производствени методи, по-рационално използване на природните ресурси, разкриването на нови работни места и обмен на добри практики.

Изследователската теза е правилно формулирана, като се акцентира върху ролята на активите знание, които глобално създадената фирма придобива към момента на своето основаване както за нейната ранна и бърза интернационализация. Очертана е връзката между обема и състава на тези активи и състава на знанието, което тези бизнес организации придобиват.

Наблюдава се задълбочено познаване и умело боравене с инструментариума за провеждане на качествени изследвания, което е позволило на автора да изгради

собствена методология, комбинираща различни методи и техники за събиране и обработка на данни.

Дисертационният труд е структуриран в съответствие с поставената цел, научно-изследователските задачи, работната теза, обекта и предмета на изследването и отразява подхода на автора към изследваната тема.

В първа глава са отличени и анализирани проблемите, свързани с дефинирането на глобално създадената фирма и са изяснени ключови теоретични аспекти на процеса на придобиване на знание в нея. В рамките на тази глава е представена авторова дефиниция за тези бизнес организации и са изведени основните категории, които впоследствие са изследвани в трета глава – типове и източници на знание и микропроцеси за неговото придобиване. На базата на критичен анализ на същността на модела Упсала и неговата интерпретация в специализираната литература е представена и защитена и идеята за неговата приложимост за изследване на процеса на придобиване на знание в глобално създадената фирма.

Втора глава е посветена на изградената за целите на провеждане на емпирично изследване на български глобално създадени фирми методология. Мотивиран е изборът на метода изследване на случай като „основна свързваща нишка“ (с.111) на дисертационния труд и е подчертана необходимостта от строго спазване на условията за събиране и анализ на данни при прилагането на този метод. В това отношение прави впечатление стремежът на автора да подсили валидността на проведеното изследване не само чрез събиране на данни от различни източници, но и чрез извеждането на категориите по дедуктивен път от специализираната литература.

Трета глава представя резултатите от проведеното изследване. На базата на направения в нейните рамки анализ са изведени 11 съждения, които водят до общия извод, че *към момента на възникване на идеята за своето основаване глобално създадената фирма придобива или има достъп до значим обем емпирично знание от формални и неформални източници. Това, от една страна, ѝ позволява да навлезе рано на задграничен пазар, но от друга, ограничава активността ѝ по отношение на придобиване на ново международно знание. При последваща международна експанзия глобално създадената фирма започва активно да придобива международно знание.*

Прави впечатление, че заключението на дисертационния труд не толкова обобщава постигнатото в неговите рамки, колкото свързва достигнатите изводи с други теории като по този начин посочваедна от перспективите за евентуално консолидиране на теоретичния фундамент в областта на разглежданата проблематика. В неговите рамки са очертани и възможностите за бъдещи изследвания в избраната насока чрез сравнителен анализ на процеса на придобиване на знание в глобално създадената фирма и т.нр. традиционни износители, между български и чуждестранни глобално създадени фирми и др.

Разработката е написана на правилен и достъпен научен език, което допринася за убедителност на изложението и непосредственост при възприемането. На места е допуснат „журналистически стил“, особено при интервюта с управители на фирми (стр.138, стр.142).

Авторефератът е в обем от 39 страници, Той е издържан в структурно отношение и коректно отразява логиката и последователността на дисертационния труд. Показва уменията на докторант Маргарита Михайлова да синтезира и обобщава, за да представи своите най-важни идеи и изводи. Включва и Справка за съответствие по ПП на ЗРАСРБ на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

3. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Основните научни приноси, получени в резултат на дисертационното изследване, се изразяват в следното:

1. Направен е критичен анализ на основните направления, в които е дефинирана глобално създадената фирма, на базата на който е изведена авторова дефиниция.
2. Направен е анализ на приложимостта на модела Упсала за изследване процеса на придобиване на знание в глобално създадената фирма.
3. Изградена е авторова методология за целите на емпиричното изследване чрез комбиниране на индуктивни и дедуктивни методи.
4. Осъщественото емпирично изследване на български глобално създадени фирми допълва и разширява родната специализирана литература по въпросите на ранната и ускорена фирмена интернационализация.

И четирите посочени приноса могат да бъдат оценени като значими за науката и практиката. Предложената авторова дефиниция представлява надграждане на една от най-често използваните в специализираната литература дефиниции (Knight, Cavusgil, 2004) в посока, от една страна разширяване на периода, в рамките на който глобално създадената фирма следва да започне международна дейност, а от друга – налагане на по-строги критерии за ограничаване на тези бизнес организации от т.нар. традиционни фирми. Основно нейно достойнство е и включената възможност през отделни периоди предприятието да не постига предвидения процент приходи от продажби от международна дейност, което позволява отчитане на динамиката на развитие на тези предприятия. Идеята за приложимостта на модела Упсала за изследване на процеса на придобиване на знание в глобално създадената фирма сама по себе си привлича вниманието към недостатъчното изследване на потенциала на т.нар. теории за анализ на ранно и бързо интернационализиращите се предприятия. В методологичен план извеждането на изследваните категории от специализираната литература представлява интересно предложение за подсилване на валидността на получените при индуктивно изследване резултати. Интересно предложение към практиката на провеждането на качествени изследвания е и интегрирането на елементи от стратегията темпорален бракетинг в наративната стратегия. Последен по ред, но не и по значимост е и приноса на целия дисертационен труд към обогатяването на родната специализирана литература по въпросите на ранната и бърза фирмена интернационализация, област, в която несъмнено съществува такава необходимост.

4. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Квалификацията и професионалното развитие на Маргарита Михайлова са дали възможност задълбочено и обективно да формулира и оцени проблемите, изследвани в дисертационния труд.

Основните положения и изводи на дисертационното изследване са представени и обсъждани в 3 международни научно–практически конференции и 2 докторантски научни сесии и кръгла маса, организирани от СА „Д.А.Ценов“ (2014-2018 г.).

Резултатите от изследванията по темата на дисертацията са коректно представени пред научната общност с 4 научни публикации (три на български и една на английски език), които се отличават с целенасоченост и аналитичност, добре аргументирана авторова позиция и отразяват постиженията на дисертационния труд.

И 4-те публикации са самостоятелни, показват задълбочените научни интереси на докторанта, както и че научните приноси в дисертацията са лично дело на докторанта.

Не ми е известно резултати от изследването в дисертационния труд да са цитирани от други автори.

Прави впечатление, че въпреки компетенциите на автора, няма нито една публикация в чуждестранно издание, или издание с IF/IR, а всички публикации са само в рамките на научни издания на СА „Д.А.Ценов“. Докторантът има профил в Researchgate, в който са качени четири публикации и профил в LinkedIn. И в двете мрежи е посочена афилиация към СА “Д. А. Ценов” – Свищов.

5. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Приложена е Справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика.

6. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд на тема „ПРОЦЕСЪТ НА ПРИДОБИВАНЕ НА ЗНАНИЕ В ГЛОБАЛНО СЪЗДАДЕНАТА ФИРМА“ е добросъвестно осъществено научно-приложно изследване.

Поставените научноизследователски задачи са реализирани в пълна степен, което е отразено в съответстващата структура на този дисертационен труд.

7. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Научно-литературната осведоменост и компетентност на автора не търпи възражения. Подчертан е стремежът на автора за обобщаване на досегашни научни мнения и изследвания в процеса на тяхното многообразие и противоречиво развитие. Анализирани са значителен обем литературни източници на изявени учени, видими в световните наукометрични бази данни, индексирани преимуществено в Scopus и WoS.

8. Лични впечатления

Не познавам лично докторанта. Нямаме съвместни публикации и разработки.

Впечатленията ми са от дисертационния труд, автореферата и публикациите по дисертацията. Те показват сериозен и ерудиран изследовател, добросъвестен научен работник със задълбочена теоретична подготовка и доказана способност за самостоятелни научни изследвания.

9. Въпроси и препоръки по дисертационния труд

Препоръчително е научните изследвания на авторът да продължат и в бъдеще по изследваната проблематика и резултатите от тях да бъдат публикувани в международни издания с IF/IR, за което докторантът има богат практически опит и научен потенциал.

Препоръчвам и участие в международни изяви извън организираните от СА „Д.А.Ценов“, както и публикации преимуществено на английски език с цел по-голяма разпознаваемост в научните среди и популяризиране научните изследвания.

Въпроси:

1. Само по себе си наименованието “глобално създадена фирма” предполага, че предприятието е основано с цел извършване на дейност в световен мащаб. Предложената от автора дефиниция, обаче, не поставя изискването разглежданите фирми да извършват дейност извън рамките на родния континент. Това не разширява ли в прекалена степен обхвата на дефиницията?
2. В каква степен глобално създадените фирми се нуждаят от публична подкрепа и в какви направления може да бъде осъществена такава?

Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Като взех предвид достойнствата на дисертационния труд, общата научна и практическа дейност на докторанта, неоспоримите му лични качества, постигнатите значими резултати в дисертационния труд, които представляват теоретични обобщения и решения на големи научни и научно-приложни проблеми, съответстват на съвремен-ните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката с убеденост давам положителна оценка и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да се присъди на **Маргарита Евгениева Михайлова** научната степен "доктор" по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност: Световно стопанство и международни икономически отношения.

13.08.2019 г

Член на научното жури:

(проф. д-р Мариана Петрова)

